

Az egyik ilyen lehetséges új modellre adott példát a kaliforniai Riverside megye, amikor szerződés alapján egy magánvállalkozásra bízta a könyvtári szolgálat működtetését. A megye fenntartotta magának a politikai irányítást, s az állománygyarapítás általános felügyeletét a megyei könyvtárigazgatóra, az egyetlen közvetlenül általa alkalmazott személyre bízta. Ez a megoldás, amely a köz- és a magánszféra együttműködésén alapszik, a források menedzselésének és a könyvtári szolgálat megjavításának új stratégiáját jelentheti.

Jó néhány helyi hatóság, amely tisztában van a közkönyvtári szolgálat értékével, és a szerződéses viszony lehetőségeivel, hasznot fog húzni abból, hogy szerződéssel másra bízta a menedzselési, adminisztratív és működtetési funkciókat.

Ma már mindennapi dolog, hogy szerződés alapján végeztetnek el (contracting out) olyan munkákat, mint pl. indexelés, katalogizálás, nyitó állományok összeállítása. Minden közkönyvtáros tisztában van ennek mikéntjével (l. feldolgozás, kapuügyelet, biztonsági szolgálat, gondnokság, bérszámfejtés, kötészet, személyzeti ügyek, kapcsolatszervezés). Hasonlóképpen bevett eljárás, hogy az egyik hatóság szerződés alapján egy másikra bízta a könyvtári szolgálat működtetését, s még a politikai irányítást sem tartja fenn magának.

Nem kell félni attól, ha a hatóság magánvállalkozásra bízta a könyvtári szolgálatot. Először is a szerződéssel foglalkoztatott könyvtárosok sem kevésbé elkötelezettek, mint közalkalmazott társaik. Másodszor, a közösség továbbra is tulajdonosa marad könyvtárának, hiszen fenntartását változatlanul az adóbevételből fedezi.

Közalkalmazottak nélküli közszolgáltatás – ezt jelenti a szerződéses viszony, amely az erőforrások hatékonyabb felhasználására képes. A szer-

ződéses partnereket nem terhelik annyira a bürokratikus megkötöttségek, amelyek szinte fojtogatnak sok közkönyvtárat. A profitorientált vállalkozások tisztában vannak azzal, hogy minőségi szolgáltatásokat kell nyújtaniuk, s alkalmazottaik is tudják, hogy csak jó teljesítményük alapján lehetnek biztosak munkahelyük megtartásában. A magánvállalkozás sokkal flexibilisebb az áruk és szolgáltatások beszerzésében is: rendeléseiket a szállítók másnapra, s nem két héten belül teljesítik, s napok, nem pedig hónapok alatt találhatnak ajánlattevőkre.

Ha a közösség méltányolja a könyvtári szolgálat minőségét, s a vállalkozó szakképzett és odaadó könyvtárosokat alkalmaz, kevés a különbség, vagy talán nincs is egy magánvállalkozó által működtetett, és egy közintézményként működő könyvtár között. Az eredményes vállalkozók tudják, hogy nem maximálhatják profitjukat az áruk és szolgáltatások minőségének a rovására. Mindkét esetben a személyzet megkapja fizetési csekkjét a hónap végén, a közösség pedig a szolgáltatást, amelyre szüksége van, és amelyet meg is érdemel. A különbség az, hogy a közintézmény vezetői a költségvetési korlátok között igyekeznek eredményesen dolgozni, a vállalkozás menedzsereinél viszont a profit a sikeresség mércéje. Az utóbbiak előnye, hogy bürokrácia nélkül könnyebben és hatékonyabban képesek szolgálni a közösséget.

A köz- és a magánszféra új partnersége sok, ha nem is minden helyi hatóság számára új eszközt jelenthet a közkönyvtári szolgálat fenntartásában és fejlesztésében.

/DUBBERLY, R. A.: Why outsourcing is our friend. = American Libraries, 29. köt. 1. sz. 1998. p. 72–74./

(Papp István)

A LIBNET-program (1998–2001)

Tervezet az oroszországi információs-könyvtári számítógépes hálózat kiépítésére

A szóban forgó számítógépes hálózat kiépítésének célja, hogy az állampolgárok a korszerű számítógépes technológiák és távközlési eszközök használata révén hozzáférjenek az orosz és külföldi könyvtárakban található információkészletekhez.

A program azt feltételezi, hogy 1998 és 2001 között kiépül az oroszországi könyvtári számítógépes hálózat bázisszintje. Ez 150 könyvtárból fog állni. Tagjai természetesen az ország legnagyobb könyvtárai, és a föderáció regionális székhelyein működő hálózati központok lesznek.

A kiépülés folyamatában kimunkálják azokat a szervezeti-irányítási, jogi, pénzügyi, tudományos módszertani és műszaki dokumentumokat, amelyek szükségesek a hálózat fejlesztéséhez, fenntartásához, finanszírozásához, más hazai és külföldi hálózatokkal való kooperálásához.

A LIBNET kiépítésének fő irányai:

- A könyvtárak komplex automatizálása. A meglévő elektronikus katalógusok fejlesztése, újak életre hívása, beleértve a szükséges központi katalógusokat is.

- Azoknak az eszközöknek a fejlesztése, amelyek segítségével a használók hozzáférnek a hazai és külföldi könyvtári katalógusokhoz, és egyéb hazai és külföldi információkészletekhez.
- Azoknak az új technológiáknak a kifejlesztése és bevezetése, amelyek a korszerű távközlési eszközök bázisán lehetővé teszik a dokumentumok eljuttatását.
- A számítógépes technológiák alkalmazásához elengedhetetlen a könyvtári szabványok, formátumok és normatív dokumentumok korszerűsítése.
- A könyvtárak betanítása, személyzetük továbbképzése és nemzetközi tapasztalatcserék szervezése a LIBNET követelményeinek megfelelően.

A program készítői hangsúlyozzák, hogy a LIBNET kiépítésének hatalmas politikai jelentősége van, ui. magasabb szinten teremti meg az ország információs és kulturális térségének a korábbi évek során meggyengült egységét, sőt: hozzájárul a FÁK-államok és a Baltikum sok tekintetben szétzilálódott információs és kulturális kapcsolatainak újjáépítéséhez is.

A dokumentum nyolc fejezetre oszlik. A bevezető után ismerteti azt a könyvtárpolitikát, amelyet az Oroszországi Föderáció Kulturális Minisztériuma képvisel a köztársasági kulturális minisztériumok mezőnyében (NB. ezek a köztársaságok nem tévesztendőek össze a volt Szovjetunió szövetségi köztársaságaival!). A harmadik fejezet az oroszországi könyvtárügy (megkésett, de mostanában mindinkább „lábra kapó”) informatizációját tekinti át. A rövid negyedik fejezetben a program (korábban már ismertetett) céljai, az ötödikben pedig (ugyancsak ismertetett) fő irányai fogalmazódnak meg.

A hatodik fejezet az öt fő irány szerint haladva bontja ki a konkrét tennivalókat, nevezetesen a következőképpen:

1. Fő irány

- 1.1 Konkurenciaképes automatizált könyvtári-információs rendszerek kimunkálása és fejlesztése Oroszországban
- 1.2 Automatizált technológiák meghonosítása az oroszországi könyvtárakban. Információkészletek felhalmozása
- 1.3 Korporatív automatizált technológiák kimunkálása és fejlesztése az oroszországi könyvtárak közös információkészleteinek létrehozásához
- 1.4 Autorizált/normatív fájlok rendszerének elkészítése
- 1.5 A hagyományos cédula- és kötetkatalógusok elektronikus formára való retrospektív konverziója.

2. Fő irány

- 2.1 Az orosz könyvtárak csatlakoztatása az Internethez és más, adatcserét támogató telekommunikációs rendszerekhez
- 2.2 Könyvtárakban szerverek és az Internethez való kollektív hozzáfutást lehetővé tevő osztály rendszeresítése
- 2.3 Online központok létesítése az oroszországi és külföldi információkhoz való hozzáférés érdekében
- 2.4 CD-ROM-on található információkészletek könyvtári használata.

3. Fő irány

- 3.1 A könyvtárközi csere korszerűsítése
- 3.2 Primer források másolatainak tömegközlési csatornák igénybevételével történő megrendelése és eljuttatása a megrendelőhöz
- 3.3 Teljes szövegű elektronikus adatbázisok létesítése.

4. Fő irány

- 4.1 Gépileg olvasható bibliográfiai adatformátumok rendszerének kiépítése
- 4.2 Katalógizálási szabványok reformja az új követelmények kielégíthetősége érdekében
- 4.3 Normatív dokumentumok kimunkálása az információs-könyvtári tevékenység állami és nem állami támogatásának ösztönzésére
- 4.4 Normatív dokumentumok kimunkálása a magánszféra információs-könyvtári beruházásokra történő orientálása érdekében
- 4.5 Az állami és magánszféra információ- és könyvtárügyben való együttműködését ösztönző normatív dokumentumok kidolgozása.

5. Fő irány

- 5.1 Szemináriumok és konferenciák szervezése a korszerű könyvtári technológia megismertetése és terjesztése céljából
- 5.2 Orosz szakemberek külföldi információs-könyvtári rendezvényeken való részvételének elősegítése
- 5.3 Ösztöndíjak szervezése a jelentős oroszországi és külföldi könyvtárakban.

A LIBNET-program zárófejezetei közül a hetedik az eddig elvégzett előkészítő munkáról számol be, a nyolcadik pedig prognosztizálja a program megvalósításának felettébb lényeges társadalmi jelentőségét.

A program közlését követő rövid cikkében az Oroszországi Föderáció Kulturális Minisztériumának vezetője, *N. Dement'eva* kifejezi azt a meggyőződését, hogy ezúttal valóban gondosan kimunkált program született. Melegen ajánlja megvalósítását a könyvtáraknak-könyvtárosoknak.

/Programma LIBNET, 1998–2001. „Sozdanie obšerossijskoj informacionno-bibliotечноj komp'üternoj seti”. = Biblioteka, 12. sz. 1997. p. 12–20. DEMENT'EVA, N.: Programma LIBNET i biblioteki. = Uott, p. 21./

(Futala Tibor)